

STORTINGET

Innst. 164 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Dokument 8:10 S (2023–2024)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om å måle og redusere klimagassutslipp fra forbruk

Til Stortinget

1. Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen innføre et forbruksbasert klimaregnskap i Norge som supplerer utslippsstatistikken Norge allerede fører.
- Stortinget ber regjeringen komme med forslag til et eget utslippsmål for forbruksbaserte utslipp senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.
- Stortinget ber regjeringen levere en handlingsplan for å nå klimamålene for forbruksbaserte utslipp.
- Stortinget ber regjeringen om å melde Norges mål for forbruksbaserte utslipp som forpliktelse til FNs klimakonvensjon så snart et slikt mål er etablert.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, May Britt Lagesen, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen

Merkesdal, lederen Marianne Sivertsen Næss, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bård Ludvig Thorheim, Ove Trellevik og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Aleksander Øren Heen, Kenneth Engvoll Løland og Hans Inge Myrvold, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til representantforslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, er opptatte av at det føres en helhetlig politikk som reduserer utslippene fra forbruket.

2.1 Forbruksbasert klimaregnskap

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at Nordisk ministerråd har en visjon om at Norden skal bli verdens mest bærekraftige region gjennom å gjøre det mye enklere og mer attraktivt for nordiske forbrukere å prioritere sunne og miljø- og klimavennlige valg med en felles satsing på bærekraftig forbruk. Dette er ikke ensbetydende med at landene bør få på plass forbruksbaserte klimaregnskap, men et slikt regnskap kan være én av flere løsninger i tråd med visjo-

nen. Av de nordiske landene har Sverige og Danmark fått på plass egne forbruksbaserte klimaregnskap. På verdensbasis har flere land innført forbruksbasert klimaregnskap, deriblant Storbritannia, Tyskland, Frankrike, New Zealand og Canada. EU og OECD, samt enkelte stater i USA, har også innført forbruksbasert klimaregnskap.

Selv om Norge ikke har et forbruksbasert klimaregnskap, er flertallet kjent med at en rekke byer og kommuner i Norge allerede har strategier for å kutte forbruksbaserte utslipp. Eksempler på dette er Oslo, Viken, Asker, Trondheim, Kinn, Sunnfjord og Drammen.

Flertallet viser til at Norge kan gjøre mer for å løfte dette fokuset, noe som også understrekes i OECDs rapport, *The Fourth Environmental Performance Review of Norway* fra 2022, der Norge blir kritisert for å ikke gjøre nok for å sikre et mer bærekraftig forbruk i Norge.

Flertallet påpeker at metodikken for å telle utslipp til et forbruksbasert klimaregnskap skiller seg fra metoden for de klimamålene vi har meldt inn i samarbeid med EU. Hensikten med et forbruksbasert klimaregnskap er ikke å erstatte eksisterende klimaregnskap, men å supplere det for å synliggjøre årsakssammenhenger og potensial for utslippskutt utover den territorielle statistikken. Miljødirektoratet fremhever i sin utredning «Klimagassutslipp globalt som følge av økonomisk aktivitet i Norge» at

«[d]et vil ha stor verdi om det etableres en felles forståelse av hvilke forbruksgrupper og aktiviteter i Norge som genererer størst utslipp i et globalt perspektiv.»

Flertallet mener det er behov for en helhetlig klimapolitikk for å lykkes med å stanse alvorlige klimautslipp. Flertallet viser til at klimapolitikken fokuserer på territorielle utslipp, dvs. at hvert enkelt land sørger for å avkarbonisere egne økonomier. Ved endret etterspørsel i alle land vil utslippene gå ned. Omstillingen er imidlertid så altomfattende og angår så mange verdikjeder at det også er et behov for å belyse de indirekte utslippene samt utslipp i hele verdikjeden. Næringslivet er allerede i full gang med å rapportere på denne typen utslipp gjennom scope 1, 2 og 3. Flertallet ønsker en slik utvikling velkommen.

Flertallet viser til at Klimautvalget 2050 peker på at en bredere tilnærming til klimapolitikken innebærer at man også bør legge vekt på hvordan Norge påvirker utslipp og opptak av CO₂ i andre land. Norge påvirker globale utslipp på en rekke måter. Norge har et svært høyt forbruksnivå som bidrar til produksjon og utslipp i andre land, og samtidig forsøker norsk klimapolitikk å påvirke utslipp og opptak i andre land direkte, for eksempel gjennom tiltak for å bevare regnskogen eller investeringer i fornybar energi i utviklingsland.

Flertallet viser til at Miljødirektoratet snart skal publisere en rapport som vil gi innsikt i globale utslipp

som følge av aktivitet i norsk økonomi. Flertallet ser fram til dette arbeidet og mener det blir viktig for å videreutvikle arbeidet med forbruksbasert klimaregnskap og synliggjøring av indirekte utslipp.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Rødt og Venstre, viser til at overgangen fra en lineær til en mer sirkulær økonomi forutsetter kunnskap om hvordan vårt forbruk påvirker utslipp og naturinngrep utenfor våre territorielle grenser. Dette flertallet er derfor positive til etableringen av et forbruksbasert klimaregnskap i Norge. Dette flertallet viser samtidig til at et slikt regnskap forutsetter høyere kvalitet på statistikken i Norge og en oppdatert oversikt over utslippene som genereres fra økonomisk aktivitet i Norge. Dette flertallet viser til at erfaring fra drift og etablering av et slikt system krever betydelige ressurser. Dette flertallet merker seg at regjeringen mener arbeidet med forbruksbasert klimaregnskap er i gang, og forventer at arbeidet følges opp og ferdigstilles så snart det statistiske grunnlaget er tilfredsstillende.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Norge er forpliktet i henhold til internasjonale avtaler å redusere klimagassutslipp innenfor Norges geografiske område, og at dette skjer i tråd med regelverket for rapportering av klimagassutslipp i FNs klimakonvensjon. Disse medlemmer viser til at utslipp kun skal telles én gang, og at utslippene derfor føres på hvert enkelt lands regnskap. Disse medlemmer merker seg at statsråden i brev til komiteen sier at det er en «krevende øvelse» å beregne det totale klimafotavtrykket, der «ulike avgrensninger og forutsetninger må legges til grunn.» Disse medlemmer påpeker at Norge er ansvarlig for å redusere utslippene innenfor sine egne grenser. Om norske forbrukere ønsker å kjøpe varer eller tjenester i utlandet, noe de bør ha full anledning til, blir utslippene fra produksjon og frakt målt der.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener det er avgjørende for den globale omstillingen at karbonlekkasje fra Norge til andre land unngås. Et forbruksbasert klimaregnskap for Norge, som kommer i tillegg til og ikke i stedet for dagens klimaregnskap, vil bli et viktig verktøy for å redusere klimagassutslipp – både i Norge og i andre land.

Disse medlemmer vil påpeke at Norge importerer mye av maten og varene nordmenn forbruker. Utslippene knyttet til produksjon og frakt av disse varene telles per i dag ikke på Norges klimaregnskap og er dermed «skjulte» utslipp som Norge heller ikke tar ansvar for å kutte. Beregninger fra OECD og SSB viser at Norge

har det tredje høyeste materielle forbruket av OECD-landene og det nest høyeste forbruket i Europa. Anslag fra Menon Economics viser at utslippene knyttet til import er på om lag 40 millioner tonn CO₂-ekvivalenter (Menon Economics, Norske utslipp i utlandet 98/2022). Nesten på samme størrelse som Norges territoriale utslipp.

Økt forbruk i rike land er en svært viktig årsak til at utslippene i land som Kina stiger. Disse medlemmer mener det vil være en enorm ansvarsfraskrivelse om Norge fortsetter å ignorere de globale konsekvensene av vårt eget forbruk, og mener videre at Norge som et stabilt og demokratisk land har et særskilt ansvar for å både kutte utslipp hjemme og være en pådriver for global omstilling. Innføring av et forbruksbasert klimaregnskap vil bidra til en mer rettferdig fordeling av ansvar mellom produsenter og konsumenter, både innad i land og mellom land.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen Støre i Hurdalsplattformen har vedtatt at regjeringen vil:

«Jobbe for at forbrukere og innkjøpere får informasjon om hvor mye ressurser som er brukt for å lage et produkt, hvor store utslipp det står for, eventuelle skadelige miljøgifter og hvordan arbeidsforholdene er for de som lager dem.»

Disse medlemmer mener innføringen av et forbruksbasert klimaregnskap vil bidra til å oppnå dette.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et forbruksbasert klimaregnskap på utslipp i utlandet som følge av norsk økonomisk aktivitet. Et forbruksbasert klimaregnskap skal komme i tillegg til utslippsstatistikken Norge allerede fører.»

2.1.1 NORGES FORPLIKTELSER

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil løfte fram at Norge har forpliktet seg til Parisavtalen som anerkjenner at bærekraftig livsstil, forbruksmønstre og produksjon spiller en avgjørende rolle i å adressere klimaendringene. Parisavtalen understreker videre at utviklede land bør lede an i denne omstillingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil peke på at Norge som en del av Nordisk ministerråd og gjennom

handlingsplanen «Norden som verdens mest bærekraftige og integrerte region» har forpliktet seg til å måle og kutte utslipp fra forbruk, allerede mot 2024. Disse medlemmer vil trekke fram Mål 4 i handlingsplanen, som sier:

«Nordisk ministerråd skal gjøre det mye enklere og mer attraktivt for nordiske forbrukere å prioritere sunne og miljø- og klimavennlige valg med en felles satsing på bærekraftig forbruk.»

Herunder følger handlingspunkter om å tilrettelegge for og framskynde normaliseringen av bærekraftige livsstiler samt utarbeide metoder for å evaluere forbrukets miljø- og klimaeffekter.

Disse medlemmer viser til at både Sverige og Danmark har fått på plass egne forbruksbaserte klimaregnskap. Sverige har satt seg et generasjonsmål som blant annet presiserer at regjeringen skal jobbe for at forbruksmønstre forårsaker minst mulig miljø- og helseproblemer også utenfor Sveriges grenser. I Danmark er det lansert en langsiktig strategi for global klimainnsats, der regjeringen har forpliktet seg til å rapportere årlige tall som viser Danmarks globale klimapåvirkning inkludert hvordan danske forbrukere påvirker utslipp av klimagasser utenfor Danmark.

2.2 Utslippsmål for forbruksbaserte utslipp

Komiteen viser til at Norge ikke har vedtatt et eget utslippsmål for forbruksbaserte utslipp.

2.2.1 MÅLRETTET OG RETTFERDIG KLIMAPOLITIKK

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til Klimautvalget 2050 som anbefaler at Norge etablerer et nasjonalt mål om å redusere utslipp av klimagasser fra forbruk som er konsistent med Parismålene. Klimautvalget mener at dette vil bidra til å konkretisere ambisjonene om lavutslippssamfunn og bidra til at det jobbes mer systematisk for å redusere utslippene både i Norge og globalt (Omstilling til lavutslipp: Veivalg for klimapolitikken mot 2050, NOU 2023: 25).

Disse medlemmer vil understreke at det ikke er noen motsetning mellom å følge opp ambisjoner om reduksjoner i territoriale utslipp, måloppnåelse av internasjonale forpliktelser, og det å sette klare mål for å redusere utslipp i andre land knyttet til økonomisk aktivitet i Norge.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av å fremme klimapolitikk som er målrettet og rettferdig. Et forbruksbasert klimaregnskap kan være et sentralt virkemiddel for dette dersom det tas hensyn til geo-

grafi, inntektsgrupper og forbruksindikatorer som gir mening for folk i deres hverdag.

Disse medlemmer vil vise til at innføringen av generasjonsmålet og tydeliggjøringen av utslipp knyttet til forbruk i Sverige har endret klimapolitikken betydelig. Med mer konkretisert utslippsstatistikk er det enklere for svenske forbrukere å se hvor de kan gjøre endringer i sin hverdag for å bidra i klimadugnaden. Samtidig har dette gjort det enklere for svenske myndigheter å målrette klimapolitikken i større grad enn før. I Norge er derimot forskning på og datatilgjengelighet for utslipp knyttet til forbruk mangelfull, og det finnes ingen helhetlig, systematisk oversikt over utslipp fra forbruk som oppdateres jevnlig. Informasjon om hvordan utslipp er relatert til ulike karakteristika i befolkningen som for eksempel alder, kjønn, bosted, utdanning og arbeid er også mangelfull.

Disse medlemmer viser videre til Klimautvalget 2050 som også påpeker at et bedre kunnskapsgrunnlag om befolkningens klimafotavtrykk og variasjoner i utslipp fra forbruk vil gjøre det mulig å vurdere om det er hensiktsmessig å tilpasse politikken for ulike deler av befolkningen (Omstilling til lavutslipp: Veivalg for klimapolitikken mot 2050, NOU 2023: 25).

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag til et eget utslippsmål for forbruksbaserte utslipp senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en stortingsmelding som inneholder en målsetting om utslippsreduksjoner fra utslipp i utlandet som følge av norsk økonomisk aktivitet, og en handlingsplan med tiltak for hvordan målsettingen skal nås.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener det er viktig å understreke at karbonavtrykk fra forbruk henger tett sammen med inntekt.

Disse medlemmer viser til en ny rapport fra Oxfam International, «Climate equality: a planet for the 99 %», bygd på tall fra Stockholm Environmental Institute, som viser at den rikeste prosenten – 77 millioner mennesker – står for 16 pst. av verdens klimagassutslipp. Det er like mye som de fem milliarder fattigste menneskene på jorda. Tallene inkluderer både utslipp forårsaket av forbruk og investeringer.

Dette underbygges av tall fra World Inequality Database (WID), som viser at i utslipp fra både investeringer og forbruk hadde den ene prosenten på inntektstoppen et karbonavtrykk årlig på nesten 70 tonn CO₂-ekvivalenter i 2019, mens tallene var under halvparten for de ti pst. rikeste, under en fjerdedel for de førti prosentene i

midtsjiktene og bare en tiendedel for de femti prosentene som tjente minst.

WIDs tall for forbruk alene viser også enorme forskjeller. Den ene prosenten som tjente mest, sto for utslipp fra forbruk dobbelt så høye som de ti prosentene som tjente mest. De førti prosentene i midtsjiktet sto for bare en tredjedel av det utslippet fra forbruk som den rikeste ene prosenten. Tilsvarende tall er en fjerdedel for de femti prosentene som tjente minst.

WIDs tall er fra 2019, og disse medlemmer mener at et forbruksbasert klimaregnskap gjør at vi kan få mer oppdaterte tall og dermed mulighet til å innføre målrettede tiltak.

Disse medlemmer mener en miljøpolitikk som tar høyde for ulikhet i karbonavtrykk mellom inntekts- og formuesgrupper, er en forutsetning for en reelt rettferdig miljøpolitikk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at grunnlaget for Norges klimamål er det norske regnskapet for klimagasser. Dette regnskapet omfatter utslipp og opptak av klimagasser som skjer i Norge, og dekker utslipp og opptak fra skog- og arealbruk, utslipp fra jordbruk, transport, industri, energiproduksjon og avfallshåndtering. Flertallet viser til at denne territorielle avgrensingen og hvilke sektorer som er inkludert følger av retningslinjer fra FNs klimapanel, og er en avgrensing alle land følger i sin rapportering til FN. Flertallet mener det er hensiktsmessig at Norge følger de internasjonale rammene som er lagt innenfor dette rammeverket.

Komiteens medlem fra Venstre påpeker samtidig at norske forbruksvaner påvirker utslipp som skjer andre steder, og at Norge har et relativt høyt klimafotavtrykk per innbygger sammenlignet med de fleste andre land. Dette medlem viser til FNs klimapanel sine siste rapporter, som synliggjør at vi kan kutte mellom 40 og 70 pst. av alle globale utslipp gjennom å gjøre endringer i forbruket av varer og tjenester. Dette medlem påpeker at de rikeste landene med høyest forbruk har det største potensialet for utslippskutt. Dette medlem mener derfor det bør utarbeides et forbruksbasert klimaregnskap som et supplement til utslippsstatistikken Norge allerede fører. Dette medlem understreker at et forbruksbasert klimaregnskap må følges opp med en plan for å redusere forbruksbaserte utslipp.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utarbeide et forbruksbasert klimaregnskap på utslipp i utlandet som følge av norsk økonomisk aktivitet. Et forbruksbasert klimaregnskap skal komme i tillegg til utslippsstatistikken Norge allerede fører.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme med forslag til et eget utslippsmål for forbruksbaserte utslipp senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utarbeide en stortingsmelding som inneholder en målsetting om utslippsreduksjoner fra utslipp i utlandet som følge av norsk øko-

nomisk aktivitet, og en handlingsplan med tiltak for hvordan målsettingen skal nås.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:10 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om å måle og redusere klimagassutslipp fra forbruk – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 19. desember 2023

Marianne Sivertsen Næss

leder

Kjell Ingolf Ropstad

ordfører

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen
Stortinget

Deres ref

Vår ref
23/5604-

Dato
16. oktober 2023

Svar på representantforslag 10 S (2023-2024) om å måle og redusere klimagassutslipp fra forbruk

Jeg viser til brev fra energi- og miljøkomiteen av 6. oktober 2023, med representantforslag 10 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om å måle og redusere klimagassutslipp fra forbruk.

Jeg er helt enig med representantene om at det er behov for en helhetlig klimapolitikk for å lykkes med å stanse de mest alvorlige klimaendringene. Norges klimamål og klimaforpliktelser som følger av internasjonale avtaler, gjelder for klimagassutslipp som skjer innenfor det geografiske området til Norge. Dette blir kartlagt gjennom det nasjonale klimagassregnskapet i tråd med regelverket for rapportering av klimagassutslipp i FNs klimakonvensjon. For å sikre at globale utslipp bare blir telt én gang, blir utslippene inkludert i regnskapet til det landet der utslippene skjer. Det nasjonale regnskapet gir imidlertid ikke et fullstendig bilde av klimagassutslippene som aktiviteten i Norge bidrar til globalt. En stor del av varene og materialene som blir benyttet i Norge blir importerte, og produksjon og transport av disse varene fører til utslipp i andre land. Samtidig kjøper andre land varer og tjenester fra Norge som fører til utslipp her.

Forslagsstillerne foreslår flere tiltak for å måle og redusere klimagassutslipp fra forbruk i Norge. Som et supplement til, og underordnet Norges nasjonale territoriale klimagassregnskap, kan et nasjonalt forbruksbasert klimaregnskap kunne bidra til økt bevissthet og endring av atferd i mer klimavennlig retning. Det er i tillegg et ønske at forbrukere, næringsliv og offentlige myndigheter skal kunne få bedre, og om mulig tallfestede estimater over utslipp fra eget forbruk. Ulike tiltak for å oppnå dette skal vurderes.

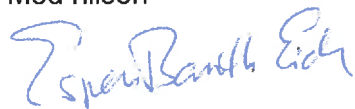
Det å beregne det totale klimafotavtrykket vårt er imidlertid en krevende øvelse hvor ulike avgrensninger og forutsetninger må legges til grunn. Vurdering av måloppnåelse dersom det settes eget mål for å redusere forbruksbaserte utslipp vil kreve høyere kvalitet på statistikken, enn det som vil være nødvendig for å kunne identifisere hvilke forbrukskategorier eller importvarer som er mest utslippsintensive.

Tidligere i år leverte Miljødirektoratet en rapport om aktuelle metoder for å beregne klimagassutslipp globalt som følge av økonomisk aktivitet i Norge. I rapporten trekkes det blant annet fram at Sverige og Danmark har etablert metoder for statistikk over nasjonalt klimafotavtrykk, der et forbruksbasert klimaregnskap er kjernen i statistikken.

Miljødirektoratets vurdering i rapporten omtalt over var at det ville være hensiktsmessig å etablere en oppdatert oversikt over utslippene som genereres fra økonomisk aktivitet i Norge. Det vil bidra til å få bedre forståelse for de metodiske valgene, rammene og utsagnskraften i en slik analyse før man eventuelt vurderer iverksettelse av et større prosjekt. Fra erfaringene til Danmark fremgår det at etablering og drift av et slikt omfattende system som de har etablert krever betydelige ressurser.

Med bakgrunn i anbefalingene fra rapporten har Miljødirektoratet lyst ut et oppdrag for å gjennomføre en analyse av utslipp globalt som følge av økonomisk aktivitet i Norge. Arbeidet er godt i gang og resultater vil blant annet inkludere estimerte utslipp fra import og eksport, og klimaavtrykket til forbruk. Frist for utredningen er i november 2023. Utredningen vil være et sentralt kunnskapsgrunnlag for Klima- og miljødepartementet sitt videre arbeid med forbruksbaserte utslipp.

Med hilsen

Espen Barth Eide

